

COLABORAREA SAVANTULUI GHEORGHE MARINESCU CU PROFESORUL ION MINEA ȘI CONTRIBUȚIA PROFESORULUI ION MINEA ÎN ȘCOALA MEDICALĂ CLUJEANĂ

ȘTEFANIA KORY CALOMFIRESCU, MARILENA KORY-MERCEA

Departamentul de neuroștiințe, UMF „Iuliu Hațieganu”, Cluj-Napoca

Neurologia românească are tradiții puternice de mare prestigiu internațional, iar marele fondator al neurologiei românești este strălucitul profesor GHEORGHE MARINESCU, savant român recunoscut pe plan mondial, care după profesorul C.I. Parhon a fost „un cetățean al țării sale, dar și al lumii întregi”.

Fondatorul școlii de Neurologie din învățământul superior medical clujean în 1919 a fost profesorul ION MINEA, colaboratorul cel mai apropiat al savantului GHEORGHE MARINESCU, când s-a înființat Facultatea de Medicină în Dacia Superioară, cu limbă de predare română.

Acest ctitor al Neurologiei Clujene s-a născut la 17. XI. 1878 în comuna Tulgheș, din județul Brașov.

A urmat Facultatea de Medicină la București, luându-și doctoratul în anul 1909.

Încă din timpul studenției a fost atras de figura impunătoare a profesorului Gheorghe Marinescu.

Colaborarea științifică și spitalicească cu maestrul său a fost foarte fructuoasă, iar despre această colaborare admirabilă a maestrului cu elevul său, în diferite secvențe, ne vorbește în modul cel mai sincer fiica savantului Gheorghe Marinescu, pe nume Marioara G. Marinescu și doctorul Radovici A, în cartea despre biografia savantului, publicată în anul 1958 la Editura Tineretului. Iată ce spun dânsii: „În experiențele lui Gheorghe Marinescu făcute cu elevul său Ion Minea cei doi au procedat la transplantări de nervi, de la o speță animală la alta (de la iepure la pisică sau de la câine la pisică). Ei au constatat că nervul transplantat după un timp se necroza. Fără îndoială, organismul se apăra contra corpului străin de natură nervoasă.

Procedând dimpotrivă, la transplantări de nervi de la același animal, de exemplu de la membrul posterior la membrul anterior, cei doi colaboratori au putut observa că nu se producea moartea fragmentului de nerv transplantat. Mai mult, apăreau în nerv fenomene care puteau facilita regenerarea nervului secționat, cu ajutorul fragmentului de nerv transplantat.

Același fapt l-a observat și la om, făcând transplantări de nerv de la membrul inferior la cel superior, sau de la acesta la față.

Într-o altă serie de experiențe, Gheorghe Marinescu, de astă dată ajutat de un alt elev al său, M. Goldstein, a urmărit problema transplantării ganglionilor nervoși. Scopul era observarea stadiilor prin care trecea celula nervoasă, atunci când era mutată din locul său normal de origine, într-o altă parte a corpului.”

Experiențele de mai sus ale lui Gheorghe Marinescu cu acești colaboratori nu au avut numai o importanță teoretică, ci au avut și aplicații practice. Ele au servit pentru intervenții chirurgicale reparatorii, de sutură a nervilor în cazuri de plăgi ale membrilor, cu secționarea nervilor, mai ales la răniții din timpul războiului.

În anii 1917-1919 Gh. Marinescu, aflându-se la Londra și Paris, a primit misiunea de a face studii speciale asupra regenerării nervilor amputați ai răniților, fiind considerat ca unul dintre cei mai buni cunoscători ai acestei probleme.

Atunci când dânsul a făcut însă pentru prima oară aceste experiențe și cercetări la Spitalul Pantelimon, a fost silit să folosească mijloace atât de simple, de rudimentare, încât numai un om ca acesta, înzestrat cu tenacitatea-i proverbială a putut reuși.

Ziua de 1 mai 1897, când Gh. Marinescu cu inima plină de avânt a făcut primul drum spre Spitalul Pantelimon, pentru a-și lua în primire serviciul ca medic șef, rămâne consacrată ca *ziua în care s-a scris actul de naștere al științei neurologice românești*. Savantul avea să dea în curând o deosebită strălucire modestului și îndepărtatului spital, pentru care își consacră zilnic câte 3 ore pentru drumul dus și întors, făcut cu o „brișcă” (după expresia fiicei sale), ce de-abia putea înainta prin hârtoapele ce se întindeau de-a lungul celor 12 km, departe de a-l speria pe tânărul medic. Acest lucru i-a sporit și mai mult imboldul spre muncă, de a se dăruia cu pasiune cercetărilor sale, bolnavilor și de a-i antrena pe tinerii săi colaboratori – Ion Minea, Constantin Parhon și Goldstein – să iubească Neurologia și să lucreze cu mult devotament.

Împreună cu asistentul său Ion Minea, cu care profesorul făcea unele din cele mai izbutite cercetări și studii ale structurii și biologiei celulare și sistemului nervos, Gh. Marinescu a imaginat și a pus în practică o metodă originală de tratament pentru paralizia generală.

La Spitalul Pantelimon nu se mai injecta salvarsanul în lichidul cefalorahidian, ci injecțiile au constat din

Articol intrat la redacție în data de: 03.03.2011

Acceptat în data de: 21.03.2011

Adresa pentru corespondență: kory_stefania@yahoo.com

introducerea în acest lichid de ser salvarsanizat. Serul provenea de la bolnavii de sifilis, cărora li se făcea o injecție masivă de neosalvarsan. După câteva ore se recoltau 40-50 cm³ de sânge, din care se extrăgea, după coagulare, serul. El conținea atât o doză infimezimală de salvarsan, cât și antitoxina sifilitică, produsă de organism. Acest ser injectat bolnavilor paralizați dădea rezultate din ce în ce mai bune, mergând până la oprirea evoluției tabloului clinic.

În anii aceia, japonezul NOGUCHI, folosind o metodă proprie de colorație, a izbutit să găsească spirocheta pallida în creierul cadavrelor provenite de la foștii bolnavi de paralizie generală.

Aflând despre descoperire, imediat după ce NOGUCHI a făcut-o cunoscută, Gh. Marinescu, care se găsea în acea oră târzie de noapte în biroul său de lucru de acasă, i-a telefonat asistentului său Ion Minea la Spitalul Pantelimon. Sculat din somn de internul de gazdă, Ion Minea a venit într-un suflet la telefon.

– Din creierul lui Dobrescu, care a murit azi de paralizie generală, te rog să-mi prepari câteva lame... Apucă-te neapărat de lucru! Stai încă un moment să-ți mai dau câteva amănunte în legătură cu colorația. Și Gh. Marinescu a indicat asistentului său în ce fel trebuiau lucrate, după tehnica lui Noguchi, preparatele respective.

În aceste preparate microscopice pe care le-a analizat cu mîgălă Gh. Marinescu împreună cu Ion Minea, au găsit și dâșii spirocheta. Faptul acesta a fost comunicat imediat lumii științifice, care aștepta cu nerăbdare primele semne de continuare ale descoperirii lui Noguchi. Ca întotdeauna când verifica un fapt și de data aceasta Gh. Marinescu a adăugat ceva în plus descoperirii inițiale. Astfel, în timp ce Noguchi găsisse spirocheta numai în creierul celor decedați de paralizie generală, savantul de la București împreună cu Ion Minea surprinseseră pentru prima oară spirocheta nu numai pe cadavru, ci și pe viu (în țesutul cerebral).

Descoperitorul tratamentului cu Salvarsan se cunoaște în lumea medicală că este EHRlich, dar la Congresul medical ținut în 1913 la Königsberg, vorbind despre proprietățile curative ale preparatului său, Ehrlich nu a uitat să amintească de tratamentul inițiat și aplicat încă din 1910 de Gh. Marinescu și Ion Minea, cât și de rezultatele obținute de dâșii – pentru prima oară în medicină – prin injectarea serului salvarsanizat intrarahidian.

Atât SWIFT, cât și ELLIS, au recunoscut după un timp că paternitatea tratamentului aparținea lui Gh. Marinescu și Ion Minea. Ei susțineau însă că l-au „îmbunătățit”. Îmbunătățirea consta din faptul că medicii americani comercializaseră pe scară largă descoperirea, punând în fiole serul salvarsanizat, pe când Gh. Marinescu și colaboratorul său Ion Minea, care lucraseră cu doi ani înainte, de-abia avuseseră la dispoziție materialul necesar trimis de Ehrlich, pentru un număr redus de experiențe și tratamente.

Sintetizând colaborarea între savantul Gh. Marinescu și Ion Minea, cât și temele cercetate, putem să

concluzionăm că:

- au studiat influența tiro-paratiroidectomiei asupra degenerării și regenerării nervilor secționați și au formulat așa-zisa „simbioză neuro-tiroidiană”;

- au adus contribuții la anatomia patologică și patogenia tabesului, la histopatologia și tratamentul sclerozei multiple, la studiul plăcilor senile și au întreprins cercetări asupra culturii în vitro a ganglionilor spinali;

- au imaginat și au pus în practică o metodă originală de tratament a paraliziei generale, prin injecții intrarahidiene cu ser salvarsanizat;

- tot Marinescu și Minea au abordat studiul culturii țesutului nervos în vivo și au formulat concluzii referitoare la viața, creșterea, regenerarea și moartea celulelor nervoase.

Una dintre cele mai valoroase lucrări ale savantului Gh. Marinescu a fost „La cellule nerveuse” (celula nervoasă), publicată în anul 1909 la Paris. La această carte de consacrare a colaborat și profesorul Ion Minea. Acesta a făcut parte dintre colaboratorii lui Marinescu, care s-a ocupat și cu problema afaziei, stabilind că afazia este o tulburare de limbaj, datorită unor leziuni ale scoarței cerebrale. Cu această parte științifică profesorul Ion Minea a continuat la Cluj tradițiile științifice inovatoare ale marelui său maestru. Caracteristica esențială a lucrărilor sale este dată de linia anatomo-clinică și experimentală, precum și de o serie de încercări de găsire a unor metode originale de tratament, pentru diferite afecțiuni neurologice.

Din anul 1925 s-a preocupat foarte intens de problema sclerozei multiple. A fost adeptul originii virale a acestei boli, considerând că distrucția tecii de mielină a fibrelor nervoase este datorată unei lipaze mielinolitice, conținută în virusul patogen. A presupus că această activitate biochimică ar putea fi împiedicată prin injectarea intrarahidiană de lecitină. Astfel, a administrat intrarahidian lecitină sub formă de emulsie în ser fiziologic, obținând rezultate pozitive la mai multe cazuri, iar această metodă a numit-o antifementoterapie.

În mai multe lucrări a studiat fenomenele de degenerare și regenerare în scleroza multiplă și a descris o formă specială de regenerare intrazonală a fibrelor sistemului nervos central, pe care a putut-o reproduce și experimental pe nervii congealați.

Tot în această boală a evidențiat reacțiile patologice în focarele cerebrale ale bolii și a cercetat relațiile dintre scleroza multiplă și sifilis.

O altă problemă abordată a fost aceea a degenerării și regenerării nervoase, în speță problema factorilor mai cu seamă extrinseci ai regenerării. Cercetările au continuat pe acelea începute de savantul Marinescu, ca spre exemplu: rolul insuficienței tiroidiene latente în nevritele și polinevritele prelungite, cât și influența favorabilă a terapiei tiroidiene în activarea procesului de regenerare.

Obținând serul antilipazic pe cale experimentală și administrându-l la iepuri, cărora li s-a secționat nervul

sciatic, a constatat o întârziere a dezvoltării fenomenelor degenerative în capătul periferiei și o activitate intensă a fenomenelor de regenerare în capătul central al nervului secționat.

A preparat și un ser antitriptic care s-a dovedit a avea o eficacitate și în artropatie și atrofia optico-tabetică.

O altă direcție de cercetare științifică a fost și problema tabesului. Aici sunt incluse cercetările histologice care au dus la descoperirea unei reacții plastice a celulelor nervoase din coloana lui Clarke a măduvei spinării, cărora le-a atribuit un rol important în determinarea ataxiei tabetice.

A urmărit, de asemenea, o temă foarte importantă și anume modificările celulelor cerebrale în sensibilitate și a adus contribuții în această problemă. A descris neurologia sensibilității, a arătat reacția nevroglii în plăcile senile, a descoperit pseudoplăcile senile și gigantocitoza cerebrală senilă.

A participat activ la toate congresele naționale ale societății de neurologie, psihiatrie, endocrinologie și psihologie.

Congresul din 1935 organizat la Cluj a avut ca tematică principală ereditatea în bolile familiale ale sistemului nervos.

A fost primul vicepreședinte al Societății Științelor Medicale din Cluj. A îndeplinit în cadrul conducerii facultății de medicină funcția de decan (1920-1921), prodecan (1921-1922) și rector al Universității din Cluj (1926-1927).

A fost decorat în anul 1930 cu medalia „Răsplata muncii” pentru învățământ clasa I, pentru sarcinile aduse învățământului superior timp de 10 ani și decorat cu gradul de Comandor al Coroanei Române, în 1936.

A fost membru al Academiei de Medicină.

Prin moartea lui s-a stins din viață o figură luminoasă din galeria de savanți români care a contribuit la dezvoltarea și progresul științelor române, o figură distinsă și valoroasă a școlii medicale și a neurologiei clujene.

Rămân și astăzi cuceriri deosebit de importante rezultatele cercetărilor sale histopatologice, privind problemele creierului senil, grefele, culturile de țesut nervos și problema degenerării și regenerării nervoase.

Opera sa rămâne înscrisă la loc de cinste în patrimoniul neurologiei românești, în care s-a distins ca un eminent clinician, iscusit histopatolog, cercetător experimentat, biolog și descoperitor de noi metode terapeutice.

Bibliografie

1. Ileana Almașu, Profesorul Ion Minea – inedit, în *Acta Neurologica Transilvaniae*, nr. 3-4/1996, p. 3-4.
2. Ștefania Kory Calomfirescu, Ion Minea în Școala Clujeană Medicală, în *Acta Neurologica Transilvaniae*, nr. 1-2/1996, p. 3-5.
3. Ștefania Kory Calomfirescu, Bogdan Kory-Mercea, Colaborarea lui Gheorghe Marinescu cu Ion Minea în regenerarea nervilor periferici, în *Acta Neurologica Transilvaniae*.
4. Ștefania Kory Calomfirescu, Din corespondența lui Gheorghe Marinescu, în *Acta Neurologica Transilvaniae*, nr. 1/2000, p. 96-99.
5. Ștefania Kory Calomfirescu, Marilena Kory-Mercea, Volumul omagial dedicat savantului Gheorghe Marinescu, în *Acta Neurologica Transilvaniae*, nr. 1-2/1998, p. 74-75.
6. Liviu Floda, Marioara Marinescu, A. Radovoci, Gheorghe Marinescu. Istoria unei vieți închinată muncii, științei, progresului, Editura Tineretului, București, 1958, p. 222-224.
7. E. Crăciun, G. Marinescu. Extras din analele Institutului Babeș din București, vol. IX, seria II, 1938, p. 3.
8. Marioara G. Marinescu, G. Brătescu, Gheorghe Marinescu. Corespondență (1889-1938), Editura Științifică, București, 1968, p. 118.